MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
TONIO MALLIA

Seduta tal-5 ta' Lulju, 2007

Rikors Numru. 3/2007

Daniel Bonnici

vs

L-Avukat Generali

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ipprezentat fit-18 ta` Jannar, 2007, li fih ir-rikorrent, wara li ppremetta illi:

Fis-sena 1993 huwa kien tressaq quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali akkuzat talli f`dak iz-zmien u z-zminijiet ta` qabel huwa ikkometta diversi reati relatati mat-trobbija illegali / irregolari tal-majjali u dan bi ksur *inter alia* tal-ligijiet sanitarji.

L-esponent wiegeb li ma kienx hati tal-imputazzjonijiet migjuba kontra tieghu u ghalhekk il-kawza pprosegwiet fuq il-mertu billi sar l-gbir tal-provi relattiv.

Il-prosekuzzjoni resqet ix-xhieda kollha li kellha tipproduci u ddikjarat li ma kellhiex aktar provi xi tressaq u l-kawza giet ghalhekk differita ghall-provi tad-difiza.

Wara li d-difiza ezawriet u resqet il-provi kollha taghha u ddikjarat illi ma kellhiex aktar provi x`tipproduci u wara li saret ukoll it-trattazzjoni finali, il-kawza thalliet ghall-ewwel darba ghas-sentenza. Dan kollu kien ghall-habta tas-sena 1994.

L-esponent ihoss opportun illi f`dan l-istadju huwa ghandu jirrileva illi n-nuqqas ta` referenza preciza ghall-iter processwali u senjatament in-nuqqas ta` referenza ghal dati precizi fil-korp ta` dan ir-rikors hija dovuta mhux ghal xi nuqqas ta` serjeta fir-redazzjoni ta` dan ir-rikors izda ghal fatt illi l-istess rikorrent ilu zmien twil jitlob li jinghata kopja tal-atti processwali tal-kawza relattiva izda inutilment. Huwa ghalhekk illi l-esponent jiddikjara illi l-fatti kif esposti fil-premessi ta` dan ir-rikors huma migjuba *di memoria* u per tant l-esponent jirriserva minn issa illi jitlob illi jaghmel kwalunkwe korrezzjoni opportuna jekk u meta jkun il-kaz.

Il-kawza suriferita ghada sal-gurnata ta` llum, u cioe` kwazi tlettax-il sena wara, mhux deciza u dan minkejja illi tul dawn is-snin l-esponent gie notifikat pluralita ta` drabi sabiex jidher il-Qorti. L-esponent kull darba li gie hekk imharrek dejjem attenda ghas-seduta bit-tama illi forsi xi darba jinghata sentenza pero` dana ghamlu inutilment.

Tabilhaqq l-istess kawza tinsab presenzjalment differita ghat-23 ta` Frar, 2007 dejjem ghall-istess skop u cioe` sabiex tinghata s-sentenza.

Mill-*iter* processwali jirrizulta manifest illi dan id-dewmien b`ebda mod ma jista jigi attribwit b`xi mod lill-esponent peress illi kif suespost u kif jirrizulta mill-atti tal-kawza

suriferita, huwa dejjem issokomba ghal kull ordni tal-Qorti sabiex jidher quddiema, kif ukoll huwa ippartecipa b`mod attiv u spedit fl-istess proceduri.

Bir-rigward kollu anqas ma jista jigi eccepit illi l-kawza suriferita hija xi wahda kumplikata jew kumplessa. Tabilhaqq apparti lil l-provi kollha kemm tal-prosekuzzjoni kif ukoll tad-difiza gew prodotti fi zmien relattivament qasir, globalment ix-xhieda prodotti mill-partijiet kienu ftit.

Mis-suespost jirrizulta manifest illi t-trapass ta` tant snin sabiex tinghata s-sentenza fil-kaz odjern huwa wiehed mhux gustifikat u ferm irragonevoli u dan apparti illi dan l-istess stat ta` fatti irrekalu u ghadu qieghed jirrekalu danni ingenti u pregudizzju serju.

Fil-fehma tal-esponent dan l-istat ta` fatt huwa leziv tad-dritt fundamentali tieghu ghal smiegh xieraq minn Qorti indipendenti u imparzjali fi zmien ragonevoli u dan kif sancit fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja ghad-Drittijiet tal-Bniedem.

Talab lill-intimat jghid ghaliex din l-Onorabbli Qorti m`ghandhiex:

1. Tiddikjara illi fil-proceduri fl-ismijiet *Il-Pulizija [Spettur Peter Cordina] vs Daniel Bonnici* pendenti quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali gja gie u ghadu qieghed jigi lez id-dritt fundamentali tieghu ghal smiegh xieraq minn Qorti indipendenti u imparzjali fi zmien ragonevoli.

2. Konsegwentement tiddikjara illi sehhet vjolazzjoni tal-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja.

3. Taghti r-rimedju effettiv u opportuni fic-cirkostanzi nkluz izda mhux biss id-dikjarazzjoni tal-estinzjoni tal-proceduri suriferiti u kumpens pekunjarju.

Rat ir-risposta tal-intimat li in forza taghha eccepixxa illi:

1. Skond il-gurisprudenza assodata kemm tal-Qrati nostrali kif ukoll dawk Ewropej fuq dan id-dritt fundamenti, biex Qorti tasal ghal konkluzzjoni dwar jekk kienx hemm ksur tad-dritt ta` smiegh xieraq fi zmien ragonevoli, il-procedura gudizzjarja mertu tal-allegazzjonijiet trid tkun ezaminata fl-assjem taghha, u ma jistax ikun ezaminat biss element jew parti wahda minn din il-procedura.

2. Hu accettat li ma hemm ebda *"time-limit"* li l-Qrati jridu bilfors josservaw fil-kors tal-proceduri gudizzjarji, ghax altrimenti l-interessi tal-gustizzja jigu pregudikati minhabba ghaggla zejda u inkonsulta.

3. Ghalhekk mhux bizzejjed li r-rikorrent jghid li l-kawza ilha pendenti tant snin biex tigi deciza u b`hekk gew vjolati d-drittijiet tieghu.

4. Sabiex din l-Onorabbli Qorti tkun tista` tikkunsidra b`mod serju t-talba tar-rikorrent huwa jrid igib prova cara li mhux biss il-kaz tieghu qed idum pendenti, izda li tali dewmien huwa wiehed kapriccuz u ntiz biex jizvantaggjah fit-tgawdija tad-drittijiet tieghu skond il-ligi.

5. Din l-Onorabbli Qorti ghandha wkoll tezamina jekk ir-rikorrent f`xi stadju tal-proceduri quddiem il-Qorti ta` Gudikatura Kriminali ghamilx xi talba jew talbiet formali sabiex din tfittex tasal ghad-decizjoni f`dawk il-proceduri u b`mod partikolari wara li l-procedura thalliet ghas-sentenza. Dan ukoll huwa fattur li jaffettwa jekk ir-rikorrent kellux smiegh xieraq fi zmien ragonevoli.

6. Salv eccezzjonijiet ulterjuri jekk ikun il-kaz.

Ghaldaqstant u fid-dawl tas-suespost l-esponent jitlob bir-rispett li din l-Onorabbli Qorti joghgobha tichad it-talbiet tar-rikorrent bl-ispejjez kontra tieghu.

Rat l-atti tal-process *"Il-Pulizija vs Daniel Bonnici"* pendenti quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali, ippresjeduta, ghal fini ta` din il-kawza, mill-Magistrat Dottor Joseph Apap Bologna;

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezebiti;

Semghet lid-difensuri tal-partijiet;

Rat in-noti tal-osservazzjonijiet tal-partijiet;

Rat li l-kawza thalliet ghal-lum ghas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Jirrizulta illi fis-6 ta` Dicembru, 1993, Daniel Bonnici kien tressaq taht arrest quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali akkuzat talli fid-29 ta` Novembru, 1993, u qabel dik id-data, huwa ikkometta diversi reati relatati mat-trobbija illegali / irregolari tal-majjali. Fl-istess seduta tas-6 ta` Dicembru, 1993, ir-rikorrent wiegeb li mhux hati tal-imputazzjonijiet migjuba kontra tieghu u talab li jinghata l-beneficcju tal-helsien mill-arrest, liema talba giet milqugha taht il-kundizzjonijiet relattivi. L-ewwel seduta saret fil-25 ta` Jannar, 1994, u wara diversi seduti ohra l-prosekuzzjoni ghalqet il-provi taghha fil-21 ta` April, 1995, uhud mis-seduti f`dan l-istadju ttiehdu mid-difiza ghall-kontro-ezami ta` Dr. Anthony Gruppetta, li kien ix-xhud principali tal-prosekuzzjoni. Id-difiza bdiet il-provi taghha fil-11 ta` Settembru, 1995, u ezawriet il-provi taghha fit-22 ta` Jannar, 1996, f`liema seduta ukoll saret it-trattazzjoni u l-kawza thalliet ghall-ewwel darba ghas-sentenza. Wara dak in-nhar, saru diversi seduti li fihom ma sar xejn, bil-Qorti tiddiferixxi l-kawza dejjem ghas-sentenza. Sas-27 ta` April, 2007, meta din il-kawza quddiem din il-Qorti giet differita ghas-sentenza, is-sentenza mill-Qorti Kriminali ma kienetx ghada inghatat.

Ir-rikorrent jghid li dan id-dewmien b`ebda mod ma jista` jigi attribwit b`xi mod lilu. Lanqas ma jista` jigi eccepit li l-kawza hija xi wahda kumplikata jew kumplessa. Infatti l-provi kienu ftit, bix-xhud l-aktar important jkun Dr. Anthony Gruppetta li xehed f`diversi seduti bhala xhud tal-prosekuzzjoni u in kontro-ezami.

Dan it-trapass ta` aktar minn hdax-il sena sabiex tinghata sentenza mhux wiehed gustifikat u ferm irragonevoli. Ghalhekk dan kollu huwa leziv tad-dritt fundamentali tieghu ghal smiegh xieraq minn Qorti indipendenti u imparzjali fi zmien ragonevoli u dan kif sancit fl-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem. Apparti dan huwa qed jitlob rimedju effettiv u opportun fic-cirkostanzi.

Illi fir-risposta tieghu l-Avukat Generali sostna li sabiex din il-Qorti tkun tista` tikkunsidra b`mod serju t-talba tieghu r-rikorrent irid jipprova bic-car li mhux biss dam biex jinstema` l-kaz tieghu izda li tali dewmien kien kapriccuz u intiz b`xi mod biex jizvantaggjah fit-tgawdija tad-drittijiet tieghu skond il-ligi.

Dwar il-meritu tat-talba, ir-rikorrent jallega li l-proceduri kontrih twalu wisq bir-risultat li d-dritt fondamentali tieghu ghal smiegh xieraq fi zmien ragjonevoli taht l-artikolu 39(1) tal-Kostituzzjoni ta` Malta u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem gie vjolat.

Ghar-rigward tal-aspetti legali tal-kaz, din il-Qorti ma tistax taghmel ahjar hlief li tirreferi ghal konsiderazzjonijiet taghha fil-kawza “Luqa Farrugia vs Avukat Generali”, minnha deciza fit-30 ta` Novembru, 2006. Il-meritu ta` dik il-kawza hu kwazi identiku ghal meritu ta` din il-kawza, peress li fil-kawza l-ohra r-rikorrent kien gie wkoll akkuzat quddiem l-istess Qorti kif presjeduta, talli ikkometta reati relatati mat-trobbija illegali/irregolari tal-majjali. Fil-kaz ta` Luqa Farrugia hu tressaq taht arrest f`Marzu tal-1994 u s-sentenza inghatat f`Mejju tal-2006, u dana wara li kienet giet differita ghas-sentenza l-ewwel darba fis-27 ta` Frar, 1995.

F`din il-kawza, il-kawza quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) giet differita ghas-sentenza fit-22 ta` Jannar, 1996, u sakemm din il-kawa giet differita ghas-sentenza, is-sentenza mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) kienet ghada ma ntghatatx! Dan ifisser li l-proceduri kriminali ilhom pendenti ghal tlettax-il sena, u ghall-hdax minnhom kienet differita ghas-sentenza.

Illi bla ebda dubju perjodu ta` tlettax (13)-il sena biex kawza kriminali tigi konkluza huwa zmien li jidher li huwa eccessiv. Mill-atti pprezentati jirrizulta li l-kawza ma jistax jinghad li kellha xi kumplessivita` partikolari u almenu l-process bl-ebda mod ma jindika xi grad impressjonanti ta` diffikolta` u certament li l-provi ma kenux voluminuzi. Fil-fatt kemm il-prosekuzzjoni kif ukoll id-difiza kkonkludew il-provi taghhom fi ftit seduti. Dan kollu jfisser li r-rikorrent kellu kawza kriminali pendenti ghal tlettax (13)-il sena u matul l-istess perjodu l-kawza giet ghal hafna drabi differita ghas-sentenza.

Il-kawza damet hdax-il sena tigi differita ghas-sentenza, u tul dan il-perjodu ma giet registrata ebda problema jew ostakolu ghal pronunzjament tas-sentenza.

Din il-kawza turi li ma kien hemm ebda diffikulta` partikolari fis-sentenza, u din il-Qorti thoss li l-intimati odjerni bl-ebda mod ma gabu xi gustifikazzjoni ghaliex il-kawza kriminali damet daqshekk, specjalment meta l-proceduri kriminali kien ilhom differiti ghas-sentenza mit-22 ta` Jannar, 1996, u sa April 2007 s-sentenza kienet ghada ma inghatatx. Kien hemm differimenti fejn l-istess rikorrenti ma deherx u ghalhekk is-sentenza ma setghatx tinghata, ghalkemm ma huwiex car jekk l-istess rikorrenti bhala imputat kienx gie mharrek mill-prosekuzzjoni sabiex jidher fil-kawza, u l-provi f`dawn l-atti ma jaghtux spjegazzjoni ghal dan, anke ghaliex l-ebda riferti ma giew esebiti; pero` xorta jibqa` l-fatt li din il-kawza biss biss damet ghas-sentenza ghal fuq minn hdax-il (11) sena.

Din il-Qorti hawnhekk taghmel taghha dak li qalet din il-Qorti fil-kawza kwotata “Farrugia vs Avukat Generali”, dwar ir-responsabbilita` ta` l-Istat ghal dan id-dewmien kollu. Fil-parti rilevanti din il-Qorti osservat hekk fuq din il-kwistjoni:

“Illi din il-Qorti thoss li meta kawza tkun hekk pendenti ghal zmien twil u damet perjodu irragonevolment biex tinqata`, ikun gudizzju simplicistiku wisq li tintefa l-htija ta` dewmien fuq il-gudikant li jkun qed jisma` l-kaz, u dan

anke ghaliex kif inghad fis-sentenza ***"John Bugeja vs L-Avukat Generali et"*** *(Q.K. – 11 ta` Awissu, 2003 – Rikors 29/02) "dan ghaliex fil-verita`l-abilita` ta` dak l-Imhallef li jiddisponi mill-kawzi fi zmien ragonevoli ma tiddependix biss fuq il-kwalitajiet intrinsici u personali tieghu, izda, fil-parti l-kbira tiddependi fuq l-effikacja o meno ta` l-ambjent li jahdem fih. Fost il-fatturi li jikkondizzjonaw dan l-ambjent, insibu n-numru kbir ta` kawzi "qodma" (backlog) li "jitghabba" bih appena jilhaq Imhallef, in-numru sinifikanti ta` kawzi godda li jigu assenjati lilu regolarment, u dawk li jista` "jiret" meta jirtira gudikant, il-kwalita` u l-komplessita ta` l-istess kawzi, jekk l-Imhalelf jinghatax persuni debitament kwalifikati biex jassistuh, jekk jinghatax rizorsi necessarji biex jaghmel ir-ricerka tieghu, biex izomm ruhu aggornat fl-istudji tieghu, u biex isib il-hin necessarju ghad-deliberazzjoni u l-kitba tas-sentenzi"*.

"Id-dritt fundamentali ta` l-individwu li jkollu l-kawza tieghu mismugha u finallizata eghluq iz-zmien ragonevoli, jimponi tassattivament fuq l-istat, li jrid josserva s-Saltna tad-Dritt, l-obbligu li jkollu fis-sehh sistema efficjenti t`amministrazzjoni tal-gustizzja. Il-gudikatura tifforma t-tielet colonna li fuqha hu mibni l-istat. Fis-sistema taghna, huma zewg kolonni l-ohra ta` l-istat, cioe` l-ezekuttiv u l-legislattiv, li ghandhom obbligu li jipprovdu r-rizorsi, l-istrutturi u l-ghodod l-ohra necessarji biex il-Qrati jkunu f`pozizzjoni li jwettqu l-gustizzja fi zmien ragonevoli".

Illi b`hekk huwa obbligu ta` l-istat li jorganizza is-sistema gudizzjarja b`mod li l-istess tkun tista` taqdi l-funzjonijiet taghha skond il-ligi inkluz l-obbligu li l-kaz jigi konkluz fi zmien ragonevoli u dan skond kif deciz fil-kawza ***"Salesi vs Italy"*** *(26 ta` Frar, 1993), b`dan li l-importanza li l-gustizzja tigi amministrata minghajr ebda dewmien zejjed hija tant mehtiega ghaliex altrimenti tali amministrazzjoni tal-gustizzja titqieghed fi krizi serja ta` kredibbilita` u nuqqas serju ta` effikacja* ***"Katte Klitshe de la Grange vs Italy"*** *(27 ta` Ottubru, 1994 –* ***"A.P. vs Italy"*** *– 28 ta` Lulju, 1999 – Applikazzjoni Numru 35265/97 – para. 18).*

Illi dan irid jittiehed fil-kuntest ta` dak li jinghad fis-sentenza fl-ismijiet ***"Major Manduca vs Il-Prim***

***Ministru"**, moghtija mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fit-23 ta` Jannar, 1995 fejn hemm ukoll riferanza ghall-insenjament tal-ktieb ta` **Van Dyke and CJF Van Hoof** li jipprovdi li:-*

'Over burdening of the judiciary in general is not recognized as an excuse since the contracting parties have the general duty to organize the administration of justice in such a way that the trial Court can satisfy the requirements of article 6'.

*Illi hawn huwa opportun li jirreferi ghal dak li gie ritenut fis-sentenza **"John Saliba vs Avukat Generali et"** (P.A. (S.K) (GCD) Rik. Nru: 625/97/GCD – 24 ta` April, 1998):-*

"Ghalkemm huwa minnu li ma hemmx kriterju astratt dwar meta z-zmien jibda` jitqies bhala twil izzejjed, ghax 'the reasonableness of the duration of proceedings covered by Art. 6 […] must be assessed in each case according to the circumstances' [Konïg vs Germany], madankollu meta z-zmien prima facie jidher kwil, bhal ma indubbjament huwa fil-kaz tallum, ikun imiss ghall-istat intimat li juri li kien hemm cirkostanzi li jiggustifikaw dan id-dewmien [Santilli vs Italy, 19 ta` Frar, 1991 {ECHR – A 194-D}]".

*Illi l-istess inghad fis-sentenza **"John Bugeja vs L-Avukat Generali et"** (Q.K. – 11 ta` Awissu, 2003) u cioe`:-*

"Biex wiehed jasal ghal decizjoni jekk kawza inqaghtetx fi zmien ragonevoli jew le, wiehed irid iqis il-fattispecie u c-cirkostanzi partikolari tal-kaz, fosthom "the complexity of the case, and … the conduct of both the applicant and the competent authorities (Buchholz vs Germany 06/05/1981 para. 49), kif ukoll "the importance of what was at stake for the applicant in the litigation" (Gast & Popp vs Germany 25/02/2000 para. 70).

Illi dan ifisser li kulhadd ghandu r-responsabbilita` tieghu u din il-Qorti thoss li mill-gurisprudenza nostrali u l-aktar ricenti, tistenna li jkun hemm process kemm jista` jkun maghluq fi zmien ragonevoli, u f`dan il-kuntest kull parti, u

kull organu ta` l-istat ghandu r-responsabbilitajiet tieghu li ovvjament ghandhom jigu onorati specjalment fejn wiehed qed jitratta dwar drittijiet fundamentali, drittijiet li huma l-minimu li c-cittadin ikun u ghandu dritt jistenna, u li ghalhekk ma ghandux jigi mcahhad minnhom.

Illi f`dan il-kaz, mertu tar-rikors odjern, din il-Qorti thoss li l-istat naqas li jaghmel u josserva dan id-dritt ta` kull cittadin u mill-provi prodotti quddiem din il-Qorti ma jidher li hemm ebda gustifikazzjoni ghaliex din il-kawza kellha ddum daqshekk, specjalment meta l-istess kawza damet pendenti ghas-sentenza ghal snin shah, u f`dan il-kuntest jinghad ukoll li jidher li l-istess rikorrent, dejjem skond il-gurisprudenza nostrali, naqas li jipprova jissalvagwardja dawn id-drittijiet kostituzzjonali tieghu waqt l-imsemmija proceduri kriminali, ghalkemm certament ma hemmx r-responsabbilita` tar-rikorrent bil-mod u fil-grad indikat fis-sentenza ta` l-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fil-kawza fl-ismijiet* ***"Meinrad Calleja vs Avukat Generali et"*** *(Q.K. – 23 ta` Jannar, 2002) fejn il-Qorti rreferiet ghan-numru ta` differimenti li gew mitluba mid-difiza. Fl-istess decizjoni saret riferenza ghall-kazijiet tal-Qorti Ewropea fl-ismijiet ***"Leteiller vs France"*** *(1992 – 14 EHRR) u* ***"Yagoi and Sargin vs Turkey"*** *(1995 – 20 – EHHRR 505) fejn inghad li:-*

"The Court must be certain whether the national authorities displayed 'special diligence' in the conduct of the proceedings"…

Illi ovvjament dawn il-fatturi kollha huma relevanti ghad-determinazzjoni biex jigi stabbilit jew ikkonstatat jekk tali zmien sabiex tigi deciza dik il-kawza kienx wiehed ragonevoli jew le, jew jekk l-appellant kienx ukoll, xi ftit jew wisq, responsabbli ghalih minhabba li kien hemm drabi fejn huwa ma deherx.

Illi pero` din il-Qorti thoss li wkoll meta tiehu dan kollu in konsiderazzjoni, fil-verita` dawn il-fatturi ftit li xejn jistghu itaffu r-responsabbilita` ta` l-istat fil-kaz odjern tant li jirrizulta li l-intimat odjern ftit jew xejn ma offra xi forma ta` spjegazzjoni ghaliex kien hemm dan id-dewmien kollu, u

fil-fatt fir-risposta tieghu l-istess intimat jghid fir-risposta tieghu datata l-1 ta` April, 2005:-

"Illi l-ilment tar-rikorrenti ma jinftiehemx facilment stante illi huwa improbabbli li kawza iddum ghal zmien daqstant fit-tul minghajr ma tigi deciza sakemm ma jkunx hemm ragunijiet impellenti li jakkawzaw dan id-dewmien".

"Illi r-rikorrenti ma tantx jipprovdi informazzjoni li titfa` dawl fuq is-sitwazzjoni li qed jilmenta minnha hlief li jidher li la l-prosekuzzjoni u, skond ma jippretendi l-istess rikorrent, lanqas id-difiza ma huma hatja ta` tali dewmien".

*Illi certament iwassal ghall-konkluzjoni wahda, li bil-mod kif tmexxew il-proceduri fil-kawza kriminali, u bil-mod kif l-istess kawza giet differita ghas-sentenza ghal snin shah, l-istat naqas li jipprovdi lir-rikorrent bi smiegh u determinazzjoni tal-kawza kriminali tieghu fi zmien ragonevoli. Ghalhekk bla ebda dubju din il-Qorti ssib li kien hemm vjolazzjoni ta` l-**artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea u ta` l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni".***

Din il-Qorti, ghal fini ta` din il-kawza, taqbel u tadotta dawn il-konkluzzjonijiet, u tiddikjara li anke hawn kien hemm vjolazzjoni tad-dritt tar-rikorrent ghal smiegh xieraq fi zmien ragjonevoli.

Ir-rikorrent talab li jinghata rimedju effettiv. Kif intqal fis-sentenza fl-ismijiet <u>"John Bugeja vs L-Avukat Generali et"</u>, deciza mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fil-11 ta` Awissu, 2003 –

"F`kawzi dwar dewmien, gieli jinstab li s-semplici dikjarazzjoni tal-Qorti li gie lez dritt fundamentali, tkun rimedju li joffri sodisfazzjoni sufficjenti ghall-vittma ta` l-istess vjolazzjoni. Din il-Qorti jidhrilha li dan ir-rimedju ma jghoddx ghall-kaz odjern billi l-vjolazzjoni ma kenitx wahda ta` natura marginali, izda d-dewmien ingustifikat kien ikopri perjodu eccessivament twil u irragonevoli. Fil-fehma konsiderata tal-Qorti, is-semplici dikjarazzjoni tal-Qorti li sabet vjolazzjoni ta` dritt fundamentali sancit fl-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u ta` l-artikolu 6 tal-

Konvenzjoni ma joffru ebda soddisfazzjon gust ghall-incertezza u ghall-ansjeta` li l-appellat kien kostrett li jghaddi minnhom minhabba d-dewmien ta` l-eghluq ta` l-imsemmija proceduri kriminali".

"Rimedju effettiv w effikaci kien ikun wiehed li jassigura lill-appellat 'restitutio in integrum' fid-drittijiet tieghu. Dan ir-rimedju huwa impossibbli li jinghata ghaliex il-Qorti ma tistax tregga` l-arlogg lura. L-uniku rimedju li hu disponibbli ghall-Qorti li bih tista` ttaffi l-ansjeta` li gab mieghu t-tul ingustifikat tal-proceduri kriminali huwa dak tal-kompensazzjoni bi flus".

Din il-Qorti ma tarax li, fic-cirkustanzi partikolari ta` dan il-kaz, ghandha tordna li l-proceduri kriminali kontra r-rikorrenti ghandhom jigi dikjarati estinti, u dan peress li l-akkuzi jolqtu l-istat tas-sahha pubbliku, u ghalkemm issa ghadda hafna zmien minn fuq l-allegat incident, din il-Qorti ma tarax li ghandha taghti xi privilegg lir-rikorrent. Kwindi tara li kumpens monetarju jkun wiehed gust.

Fid-deliberazzjonijiet taghha biex tasal ghal somma jew kumpens gust, ghaz-zewg partijiet, hija ghandha tqis is-segwenti kriterji u cioe`:-

a) F`dan il-kaz id-dewmien ingustifikat ma kienx wiehed marginali izda kien wiehed inordinatament twil u eccessiv;

b) Il-kawza kienet wahda ta` natura kriminali;

c) Id-dewmien fl-ghoti tas-sentenza necessarjament ikkawza stat ta` incertezza, frustrazzjoni, qtigh ta` qalb u ansjeta`;

d) Ir-rikorrent ma intraprenda kwazi u ma ha ebda inizjattiva biex jissollecita speditezza fl-andament tal-kawza tieghu, u dan hlief il-procedura odjerna li giet istitwita fl-18 ta` Jannar, 2007 quddiem din il-Qorti permezz tal-procedura odjerna.

Illi, ghalhekk, wara li l-Qorti kkunsidrat dawn il-fatturi kollha, inkluz l-obbligu ta` kull min huwa involut fil-process

gudizzjarju, u l-obbligu ta` kull min huwa involut fl-amministrazzjoni tal-gustizzja, nkluzi l-organi kollha ta` l-istat, jidhrilha li huwa opportun u gust li r-rikorrent ikun kompensat ghad-danni morali li sofra minhabba vjolazzjoni imsemmija ta` l-artikolu 39(1) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni, fis-somma ffissata *arbitrio boni viri* l-ammont ta` elfejn lira Maltija (Lm2,000).

Qed jigi riservat favur ir-rikorrenti li jitlob kull rimedju iehor opportun jekk ikun hemm dewmien ulterjuri mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali biex tiddeciedi l-kaz tar-rikorrenti.

Ghaldaqstant, ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, taqta` u tiddeciedi, billi filwaqt li tichad ir-risposta tal-intimat in kwantu l-istess hija b`xi mod inkompatibbli ma` dak hawn deciz, tilqa` t-talbiet tar-rikorrenti biss fis-sens hawn permess u deciz b`dan illi:-

1. Tiddikjara illi fil-proceduri fl-ismijeit “Il-Pulizija [Spettur Peter Cordina] vs Daniel Bonnici”, li huma pendenti quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali gie lez id-dritt fundamentali tar-rikorrenti ghal smiegh xieraq minn Qorti indipendenti u imparzjali fi zmien ragonevoli.

2. Tiddikjara illi b`hekk u kif hawn deciz sehhet vjolazzjoni ta` l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea.

3. Tilqa` t-tielet talba fis-sens li tipprovdi rimedju ghall-vjolazzjoni imsemmija tal-Konvenzjoni u tal-Kostituzzjoni billi tillikwida s-somma ta` elfejn lira Maltija (Lm2,000) bhala kumpens ghad-danni morali sofferti mir-rikorrent in konsegwenza ta` l-istess vjolazzjoni u konsegwentement tikkundanna lill-intimat sabiex ihallas lir-rikorrenti ghal darba wahda biss is-somma ta` elfejn lira Maltija (Lm2,000).

Bl-ispejjez kontra l-intimat.

IMHALLEF

DEP/REG

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------